

STRUKTURA ZNANSTVENEGA BESEDILA IN NJEGOVA ZUNANJA ČLENJENOST, KOT SE KAŽETA V PRIMERIH BESEDIL *JEZIKA IN SLOVSTVA*

Razprava prikazuje analizo primerov znanstvenih in strokovnih člankov iz *Jezika in slovstva* (JiS, od 1955 do 2005). Ugotoviti poskuša, kakšna je notranja in zunanja struktura besedil, kako se v njih realizira vzorec besedila problem-rešitev (Hoey 2001) in kako se le-ta kaže v zunanji strukturi besedila. Temelji na teoretičnih spoznanjih slovenskih in tujih avtorjev ter poskuša predstaviti razlike v strukturi besedil v diahronem pogledu.

besedilo nepretrganega toka, besedilo kolonija, pragmatično branje, znanstveno besedilo, realizacija vzorca problem-rešitev v besedilih JiS, ponazarjalno gradivo, večznakovnost znanstvenega besedila, zunanja členjenost

The paper presents an analysis of a sample of academic and technical texts, published in *Jezik in slovstvo* (JiS, 1955–2005). It tries to understand the structure of the texts, the realization of the Problem-Solution pattern of the text (Hoey 2001) and the possible effects of this pattern on the layout. The discussion is based on the theoretical premises of Slovene and foreign linguists, and tries to indicate differences in the structure of texts from a historical point of view.

mainstream text, colony text, pragmatic reading, academic text, realization of the Problem-Solution pattern in the texts of JiS, illustrative material, multimodal scientific text, the layout of academic texts

1 Uvod

1.1 Pri pregledovanju znanstvenih besedil različnih strok lahko opazimo razlike v zunanji zgradbi, predvsem med humanističnimi in naravoslovnimi besedili. Uredništva strokovnih in znanstvenih revij predpisujejo zunanjo zgradbo člankov različno; avtor se mora teh navodil držati. V instrumentarij znanstvenega članka uvrščajo nekatere revije¹ izvleček (sinopsis) in ključne besede v slovenščini in enem od svetovnih jezikov, največkrat angleščini, povzetek v tujem jeziku, navajanje virov v besedilu in na koncu, opombe (pod črto), nekatere² zgoraj omenjeno brez izvlečka in ključnih besed, nekatere tuje revije³ pa predpisujejo tudi uporabo raču-

¹ Npr. Navodila avtorjem na zadnji strani v reviji *Annales, Slavistični reviji* ipd.

² Npr. *Jezik in slovstvo*.

nalniškega programa, s katerim je treba urediti članek, in ta členi besedilo na odstavke z decimalnim oštevilčenjem.

Če primerjamo znanstvena besedila glede na zunanost po kriteriju časa, ugotovimo, da so sodobna besedila drugače členjena kot starejša.

1.2 Razprava poskuša ugotoviti, kakšna je struktura znanstvenih besedil in ali se ta kaže kot vzorec. Zanima nas, ali je zunanja členjenost besedila odvisna od notranje strukture besedila. Poskušali bomo ugotoviti tudi, kako, če sploh, so se znanstvena besedila spreminjala skozi čas oziroma ali so v vzorcu vsa besedila znanstvena. Omejili smo se le na »humanistična« besedila in v ta namen analizirali besedila *Jezika in slovstva* (JiS) od leta 1955 dalje, tudi z mislijo na to, da je revija ena od osrednjih strokovnih slovenističnih revij, zato je s svojimi besedili lahko reprezentativna.

1.3 Pregledane so bile vse številke JiS, od prve številke 1955 do tretje 2005, podrobneje prebranih petinštirideset besedil (glej Vire), izbranih po kriteriju zunanje členjenosti in obravnavane tematike, vključena so bila tako besedila s književno kot jezikovno tematiko in posebej tista, ki obravnavajo temo strokovnega ali znanstvenega jezika. Slednjih je bilo v reviji objavljenih šest, ena številka (1976/77) je bila posvečena terminološkemu vprašanju literarne vede. Analizirani vzorec zajema trinajst besedil, izbranih po kriteriju drugačnega (zunanjega) členjenja od predhodno objavljenih besedil v reviji. Razprava se opira na teoretična spoznanja tako domačih kot tujih avtorjev, zaradi oblikovanja strokovnega konteksta pa predstavi tudi slovensko strokovno misel o strokovnem oziroma znanstvenem besedilu.

2 Teoretični okvir

2.1 Besedilo. Pri obravnavanju besedila izhajamo iz definicije besedila kot komunikacijske pojavitve (Beaugrande, Dressler 1992; Coulthard 1994; Pogorelec 1997; Eco 1999), kot prizorišče interakcije (Hoey 2001: 11) med piscem in bralcem, kar priznava, da je bralec pri razbiranju smisla besedila dejaven in da postane besedilo koherentno šele z bralčevim aktivnim branjem. V procesu branja, dograjevanja besedilnega sveta, naleti bralec tudi na mesta v besedilu, ki mu informacije ne ponudijo eksplicitno. V tem primeru mora prepoznati avtorjev (besedni) znak (signal) in ob njem v besedilo sam vnesti podatke, inferirati (Shiro 1994), bodisi iz nabora lastnih izkušenj, splošnega vedenja ali podatkov drugega besedila (medbesedilnost). Glede na to, kolikšno svobodo ponuja besedilo bralcu pri inferiranju, govorimo o odprtih in zaprtih besedilih. Po natančnem premisleku ugotovimo, da zaprtih besedil ni, so le bolj oziroma manj odprta besedila, kajti tudi pri »zaprtem« besedilu,

³Npr. L1 – Educational Studies in Language and Literature, Kluwer Academic Publishers, Netherlands predpisuje urejevalnik besedila APA-Style (program je izoblikovala American Psychological Association, glej www.APA.org).

kot naj bi bilo npr. znanstveno, mora bralec inferirati, npr. ob rabi terminov, če pozna tudi drugo literaturo o obravnavani temi, inferira tudi ob navedkih avtorjev⁴ itd. Seveda so te inference omejene z objektivnostjo in natančnostjo obravnavanja teme.

2.2 Vrste besedil. Glede na to, kako besedilo bralcu ponuja besedilne podatke, deli Michael Hoey (2001: 13, 75, 119) besedila v dve večji skupini, prvo imenuje besedila nepretrganega toka, drugo pa besedila kolonije.

2.2.1 Besedilo nepretrganega toka. V to skupino sodijo besedila, ki oblikujejo svoj besedilni svet z nadgrajevanjem, zato delov besedila ne moremo zamenjati ali jih brati poljubno, ne da bi pri tem krnili koherence. Bralec mora brati besedilo v nespremenjenem zaporedju povedi in tako se ustvarja »kontinuiteta smislov, ki je podlaga koherenci« (Beaugrande, Dressler 1992: 65), interpretacija naslednje povedi je pogojena z interpretacijo predhodne (Van Dijk 1977: 96). V njih opazimo »notranjo hierarhijo« (Hoey 2001: 76), ki se kaže v nadgrajevanju pomena. Zato ta besedila zahtevajo podobno branje: od leve proti desni sledimo zapovrstju povedi. Če bi začeli brati od sredine navzdol, od spodaj navzgor, iz besedila izločene povedi, smisla besedila ne bi dojali. Enote (povedi) takega besedila so trdno povezane v verigo, »osamosvojene« nimajo enakega pomena in smisla kot v besedilu. Taka besedila so romani, članki, uvodniki ipd. in imajo navadno enega avtorja, lahko tudi več.

2.2.2 Besedilo kolonija. Drugače je z besedilom kolonijo. Zaporedje njegovih sestavin ne vpliva na razumevanje celotnega besedila. Torej ne gre za kontinuiteto smislov v zgornjem pomenu besede, kajti pomen in smisel dela besedila ne izhajata (nujno) iz predhodne sekvence, temveč lahko dele besedila beremo poljubno in pri tem ne oškodujemo koherence celote. Hoey (2001: 80–82) primerja besedila kolonije s čebelnjakom oziroma čebeljo družino: čebele se v čebelnjaku prosto premikajo, če katera umanjka, preostale čebele še vedno tvorijo družino.⁵ Taka besedila uokvirja in osmišlja ter zanje ustvarja pogoje interpretacije neka skupna tema, izražena z naslovom, npr. *Slovar slovenskega knjižnega jezika, Ustava Republike Slovenije, Izpitna pola 2 – Razčlemba in poznavanje jezika* itd. Vse sestavine takega besedila imajo praviloma enako funkcijo, npr. slovarsko geslo razlaga pomen in rabo besede, členi v ustavi seznanjajo državljane z njihovimi pravicami in dolžnostmi, naloge v izpitni poli preverjajo kandidatovo znanje itd. Za ta besedila je značilna tudi tipična zunanja oblika, besedilna vrsta je poimenovana v naslovu. Ta namreč združuje taka besedila v večjo besedilno enoto. Tudi pri besedilih nepretrganega toka je naslov nosilec teme, a le redko vanj vnašamo tudi besedilno vrsto. Ne naslavljamo npr. *Drama Hlapci* ali *Roman Galjot*. Besedilo kolonija je lahko sestav-

⁴ Na tem mestu se tej temi v večjem obsegu ne moremo posvečati, ker presega okvir pričujoče razprave.

⁵ Hoey posebej ne izpostavlja matice, toda če ta umanjka, družina razpade. Primerjali bi jo lahko z vezno temo, ki osmišlja obstoj posameznih sestavin, določa njihovo funkcijo.

ljeno tudi iz več podkolonij, npr. časopis, revija (kolonija) sestavljajo rubrike (podkolonije), nje pa besedila. Elemente besedila kolonije se lahko ob ponatisu nadomešča z novimi, dopolnjuje, izloča. Branje besedil kolonij predvideva drugačno tehniko branja kot branje besedil nepretrganega toka, in sicer utilitaristično, po posameznih segmentih. K tej vrsti besedil sodijo pesmarice, slovarji, izpitne pole, redovalnice in dnevniki, mali oglasi itd.⁶ Avtorstvo takih besedil je največkrat skupinsko (slovarji, zakoni), lahko pa avtorji niti niso imenovani (menu, telefonski imenik, vozni red itd.).

Hoey (2001: 14, 91) ugotavlja, da se tako kot besedila kolonije večkrat berejo tudi učbeniki ali celo strokovni in znanstveni članki; ko bralec bere pragmatično, išče le »iztrgane« informacije. Za besedilo, grajeno po načelu nepretrganega toka, je tako branje neustrezno, čeprav z uporabnega vidika večkrat realizirano.

2.3 Besedilni vzorci. Ob matričnih analizah⁷ različnih besedilnih vrst je Hoey (2001: 119–188) ugotovil, da so besedila zgrajena po določenih vzorcih, pogojenih s kulturnim okoljem (oziroma njemu ustreznih). Govori o *splošnih kulturnih vzorcih organizacije besedila* (culturally popular patterns of text organization) in izmed njih kot najpogostejšega, prevladujočega izlušči vzorec besedila **problem – (raz)rešitev** (Problem-Solution pattern). Tako besedilo je zgrajeno tako, da na začetek postavi neko *situacijo* (S), ki je povzročila ali iz katere izhaja neki problem (težava, zaplet, neraziskano vprašanje), sledi obravnava (predstavitev) *problema* (P), nato ugotavljanje možnih odgovorov, *razrešitev* (R), in se zaokroži z *oceno ponujene razrešitve* (OR), ali le-ta ustreza izpostavljenemu problemu. Če je ovrednotenje pozitivno, se vzorec praviloma zaključí, če je negativno, se lahko ponovi z novim iskanjem.⁸ Navadno so v vzorcu besedila problem – (raz)rešitev prehodi iz niza v niz napovedani besedno, denimo: neka stvar je lahko eksplicitno poimenovana kot problem (*kaže se problem nepismenosti*) ali pa problem razberemo v povezavi s kulturnim kontekstom in z negativno konotacijo ovrednotenja obravnavane teme (*slaba opismenjenost/nepismenost*). Hoey (2001: 128) meni, da je eksplicitna raba omenjenih znakov (*signals*), napovednikov niza vezana na

⁶ Tudi bibliografije v člankih, adresarji, časopisi, enciklopedije, kuharske knjige, pravilniki, zakoni, programi seminarjev, radijski in televizijski programi, opombe (pod črto), telefonski imenik, knjiga pregovorov, horoskop, menu.

⁷ O tem več Starc 2005a.

⁸ Kot zgled tako organiziranega besedila si oglejmo oglas, ki navadno predstavlja izjemno hitro pot k rešitvi, včasih celo brez posebnega utemeljevanja. Primer je vzet iz besedila, navedenega v opombi 7.

KAŠELJ

Sinecod
Najboljši način, da se
znebite kašlja.

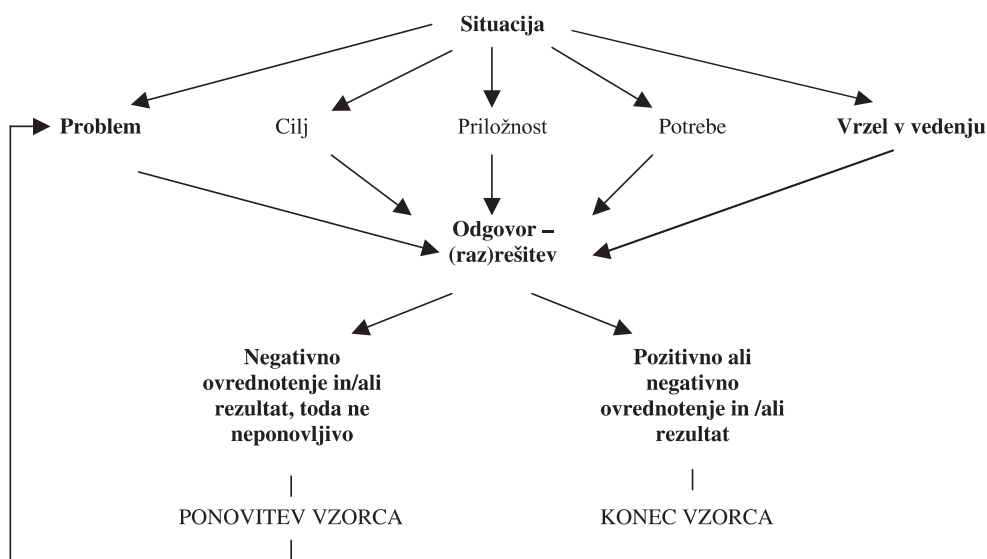
Sinecod učinkovito blaži suh, dražeč kašelj in tako zagotavlja nemoteno aktivnost preko dneva in miren spanec ponoči. Sinecod je primeren za vso družino in ga dobite v obliki tablet, sirupa ali kapljic za otroke. Sirup in kapljice za otroke so prijetnega okusa in ne vsebujejo sladkorja. Sinecod dobite v lekarnah tudi brez recepta.

Novartis medis

Izpostavljena sta problem – kašelj, ki lahko sovпада s situacijo, in hitra rešitev – Sinecod, ocena pravi rešitve pa je podana z navajanjem pozitivnih učinkov sirupa.

besedilno vrsto in posredno na tip (umišljenega/idealnega) bralca. Bolj kot bralec pozna obravnavano temo, manj je potrebnih eksplicitnih besednih znakov/signalov. Ugotavlja, da so taki znaki v strokovnih in znanstvenih besedilih redkejši. Ta tip besedil izpostavlja kot problem neko neznancko, vrzel v vedenju, poznavanju predmeta obravnave. Naslednji koraki razprosterejo več možnosti rešitev in jih nato kritično presojuje, z argumenti ali dokazi potrdijo ali zavrnejo (v tem primeru se vzorec lahko ponovi na poti k iskanju novih odgovorov). Tako se odpre različica vzorca,⁹ in sicer *vzorec dopolnjevanja vrzeli v vedenju* (The Gap in Knowledge-Filling pattern), ob različicah vzorcev *doseganja cilja*¹⁰ (Goal-Achievement pattern), *izkoriščanja priložnosti* (Opportunity-Taking pattern) in *zadovoljevanja potreb* (Desire Arousal-Fulfilment pattern). Različice vzorcev nizov v strukturi besedil predstavlja spodnja shema:

Shema 1: Dane možnosti v vzorcu SPRO (Hoey 2001: 167)

V nadaljevanju se bomo posvetili znanstvenemu besedilu, saj je to predmet naše razprave.

2.4 O znanstvenem besedilu. Zaradi strokovnega konteksta se nam zdi potrebno, da na kratko povzamemo, kako znanstveno (tudi v razlikovanju s strokovnim) besedilo pojmujejo slovenski jezikoslovci.

2.4.1 V *Pristopu k znanstvenemu besedilu* (1977) urednik upravičuje izdajo priročnika s pragmatično potrebo, naučiti študente in kasnejše avtorje člankov pisati

⁹ Podpori ugotovitvam sta analizi odlomkov besedil s področja uporabne lingvistike (Alastair Sharp: *The ESPecialist*. English for special purposes journal) in učbenika iz lingvistične teorije (Stephen Levinson: *Pragmatics*) (Hoey 2001: 162–163).

¹⁰ Več o besedilih tega vzorca v Starc 2005b.

strokovno oziroma znanstveno besedilo, ker ugotavlja, da je njihovo pisanje »porazno«. Matjaž Maček (1977: 7) seznanja bralca s strategijami branja, v Pripravah na branje mu svetuje, naj knjigo prelista in se iz kazala, iz katerega je razvidna »miselna zgradba« (danes bi temu rekli struktura besedila), na hitro seznanj s tem, kar mu ustreza. Omenja sestavine, kot so avtor, naslov, opombe, povzetek, leto izida, predgovor, spremna beseda. Ugotovimo lahko, da v članku omenjeni kriteriji opozarjajo na možnost pragmatičnega branja. V nadaljevanju, v navodilih bralcu, kako naj bere, avtor opozarja bralca, da mora slediti toku argumentacije, in posredno opozarja tudi na bralčevo sprejemljivost. Z navedenimi napotki in ugotovitvami priznava besedilu komunikacijsko lastnost in njegovo odprtost, tudi neumetnostnega besedila, sicer manjšo, a vendar. Maček torej implicitno trdi, da je besedilo komunikacijska pojavitev. Breda Pogorelec (1986: 11–22) meni, da kriteriji za delitev besedil na znanstvena in strokovna izvirajo iz njihovih besedilnih lastnosti: namena, naslovnika in vsebine (smisla), po drugi strani pa iz nekaterih z njimi povezanih ubesedovalnih in upovedovalnih lastnosti. Znanstveno besedilo razume kot »objektivno-subjektivno, [...] skrito za poskusom, prikazati predmetnost objektivno«, in »je v strogem opisu navadno ponazorjeno z drugimi izrazi, to je predvsem s formulami, grafi, pa tudi drugim slikovnim gradivom«. O znanstvenih besedilih pravi Tomaž Sajovic (1986: 49–57), da so »usmerjena predvsem na predmet in ugotovitve raziskave« in da predstavljajo rezultate »s tabelami, diagrami, matrikami, dendrogrami«, kar »postane jedro znanstvenega besedila«. Erika Kržišnik (1986: 59–70) ugotavlja, da so »za besedila naravoslovnih ved, vedno bolj pa tudi za humanistična, zelo značilna tudi slikovna ponazorila: diagrami, grafi, tabele, risbe, fotografije«, nadalje pove, da je znanstveno besedilo izvorno, avtor v njem izraža svoja lastna spoznanja, zunanjo členitev besedila (naslov, sinopsis, jedrni del ...) pa razume kot formalno in trdi, da je za znanstvena besedila značilen povzemalni sinopsis. Janez Dular (1986: 43–48) definira ponazarjanje in ugotavlja njegovo ilustrativno vlogo pri razlaganju v poljudnoznanstvenih besedilih, »v ožjih znanstvenih« pa »predvsem nadzorno in samonadzorno vlogo: [...] gre za preverjanje pravilnosti avtorjevih takih ali drugačnih trditev, ne toliko za njihovo razumevanje«. »Kot znanstveni govor« definira Olga Kunst Gnamuš (1989: 25–34) »govor, katerega namera je izrekanje resničnih propozicij, ne oziraje se na učinek«. Nadalje ugotavlja, da je tako izrekanje posledica zunajsubjektnih dejavnikov: zakonov logičnega sklepanja in pravil empiričnega preizkušanja. Z drugačnega vidika razmišlja o znanstvenih besedilih Tomo Korošec (1977: 81–95), ki prepozna splošne značilnosti stila teh besedil v »veliki pogostnosti terminov, nepestrem slovarju, vendar z velikim indeksom ponovitev posameznih besed, prevladovanju samostalniškega izražanja nad glagolskim in v nevtralnosti jezikovnih sredstev«. O oblikovanju terminologije v slovenskih znanstvenih besedilih razmišlja Ada Vidovič Muha (1986: 23–41). Jože Toporišič (1972: 315–316) definira znanstvena besedila kot »najzahtevnejšo podzvrst strokovnega besedila«, »katerega značilnost je zvesto odslikavanje predmetnosti, razu-

mevanje te predmetnosti v vseh njenih sestavinah, v utemeljevanju trditev vključno z dokazom in reproduktivnostjo ter vsemi značilnostmi strokovnega jezika«. Kasneje (Toporišič 1984: 23, 2000: 29) opredeli znanstveni jezik v kontekstu besedila kot »najvišjo vrsto strokovnega jezika«, opozarja pa tudi na njegove slogovne lastnosti in zunanjo členjenost (citati, sinopsis, povzetek v tujem jeziku).

2.4.2 Za potrebo analize ohranjamo predvsem besedilno-diskurzni pristop, zato bomo **znanstveno besedilo** poskušali označiti v tem smislu. Ugotavljamo, da nastane znanstveno besedilo v določenem strokovnem kontekstu, namenjeno je bralcu pripadajoče stroke, vsebuje vse komunikacijske lastnosti besedila, njegov namen je predstaviti neko strokovno dilemo, s teoretično utemeljitvijo predpostaviti odgovor nanjo, nato predpostavko z zakoni logičnega sklepanja in/ali z empiričnim preskušanjem preveriti in ovrednotiti. Pri utemeljevanju je uporabljeno tudi ponazarjalno gradivo, tako besedno kot nebesedno, lahko je torej večznakovno. Zunanja členjenost besedila se podreja načeloma jasnosti in preglednosti. Od strokovnega besedila se loči po izvornosti spoznanj: medtem ko strokovno besedilo povzema in razlaga tuja spoznanja, znanstveno izraža avtorjeve originalne ugotovitve in spoznanja, do katerih se je dokopal z različnimi raziskovalnimi metodami.

3 Analiza

3.1 Opis gradiva. V JiS letnika 1955/56 članki niso razvrščeni v rubrike, pač pa jih v rubrike razdeli celoletno kazalo, in sicer po obravnavanih vedah in temah, manj po besedilnih vrstah: *Jezikoslovje, Literarna zgodovina, Metodika, Slovniške in pravopisne drobtine, Odgovori in pogovori, Ocene in poročila*. Letnik 1956/57 vpelje stalne rubrike, poimenovane pretežno besedilnozvrstno: *Članki, Ocene in poročila, Zapiski, Slovniške in pravopisne drobtine*, v letniku 1967/68 je bila rubrika Članki preimenovana v *Razprave in članki*, sledita relativno stalni rubriki *Metodične izkušnje* in *Ocene in poročila* ter različne priložnostne (*Jubileji, Poizkusi branja, Iz moje delavnice, Gradivo, Prejeli smo v oceno* ipd.); od 1985/86 naprej razprave in članke zaključuje povzetek v angleščini (ali kakem drugem svetovnem jeziku), leto 2003 pa rubriko Razprave in članki preimenuje v *Razprave*. Z JiS 1992/93 naprej je postal sinopsis sestavni del besedila, odtlej so bila v vsaki prvi številki letnika objavljena Navodila avtorjem, od 2003 so navodila na hrbtni strani vsake številke. Navodila so tehnična. Vsebinske eksplicitne razmejitev med članki in drugimi besedili, članki in razpravami ni bilo navedene v nobeni številki. Rubrika Razprave in članki implicitno poudarja razliko med znanstvenim in strokovnim besedilom kot jo je bilo zaznati v kontekstu definicij strokovnega in znanstvenega jezika in besedila slovenskih jezikoslovcev (glej 2.4.2).¹¹

¹¹ In tudi razlag obeh pojmov v slovarju: **članek** -nka m (a) krajši sestavek, navadno neliterarne vsebine za časopis ali revijo: napisati, objaviti članek; [...] članek o Prešernu; **razprava** -e ž (a) [...] 2. sestavek, ki strokovno obravnava in rešuje kako (še ne rešeno) vprašanje: napisati, objaviti, prebrati razpravo; predmet,

Analizirana vzorčna besedila so bila objavljena v rubrikah: Jezikoslovje, Literarna zgodovina, Članki, Razprave in članki ter Razprave.

3.2 Razčlemba. Z razčlemba vzorca besedil po zgoraj omenjenih modelih bomo poskušali razbrati notranjo in zunanjo strukturo, povezanost med njima in morebitno različnost strukture besedil z diahronega vidika. Zanima nas torej, ali je besedilo grajeno tako, da na začetku navede (a) neko izhodiščno stanje (situacijo (S)), iz njega izpelje (b) tezo (problem, izpostavi neko neznanko), kako, s katerimi besednimi znaki (ali signali: eksplicitno ali implicitno) problem nakaže, poimenuje; kako problem (c) razrešuje, najde (č) rešitev in jo (d) ovrednoti ter (e) katero od teh prvin izraža naslov.

3.2.1 Rajko Nahtigal: *Neki fonetično napačni nauk v slovenskih slovnica*. JiS 1955/56, 237–239.

(a) Prvi odstavek, izhodišče začne avtor s pozitivno oceno znanstvenega dela Stanislava Škrabca, bibliografski citat je zapisan v oklepaju: »Znanstveno pravilno fonetično predstavljanje glasov slovenskega knjižnega jezika je začel v slovnico deloma uvajati St. Škrabec (prim. Nekoliko slovenske slovnice za poskušnjo. Cvetje 1893, XII § 4, 9–10). [...]«.

V nadaljevanju so navedene strokovne trditve s citiranimi avtorji.

(b) Problem izpostavi citatno (»Na strani 30 pa Breznik pravi: [...]«) in ga poimenuje eksplicitno s samostalnikoma z negativno konotacijo: »Ta *zmeda* fonetičnega označevanja istega glasu z w ali u [...] Omenjene Breznikove trditve in izražanje v pisavi predstavljajo znanstveni *spodrsrljaj* [...].« Z ovrednotenjem pojava, ki je nasproten izhodiščni situaciji, izstopi problem. Z znakom čudenja – »Meni je neumevno, kako je mogel Breznik istovetiti u z w.« – prida avtor besedilu osebno noto in stopnjuje problem.

(c) Avtor z navajanjem napačnih strokovnih razlag v šolskih učbenikih implicitno poudari pravilno (č), ki jo omenja že v izhodišču (a). Zaključni odstavek navaja avtorjevo motivacijo za nastanek članka (prispevek R. Kolariča) in (d) da bo treba fonetiko slovenskega knjižnega jezika »še pretresti«.

(e) V naslovu je eksplicitno izražen problem.

Zunanja členjenost: naveden avtor, naslov, telo besedila je členjeno na odstavke, ki se začnejo z zamikom v desno, v opombi pod črto, označeni z zvezdico, je razložen pomen polkrožca pod samoglasnikom.

3.2.2 Joža Mahnič: *Murnova poezija. Motivi in forma*. JiS 1955/56, 226–234.

(a) Izhodiščna situacija je nepričakovana (»Leposlovna proza je v Murnovem opusu manj obsežen in manj važen del.«), ker jo naslov eksplicitno izloča. Kot nasprotje izhodišču eksplicitno izpostavi (b) problem (P) predmet presoje – »večji

vsebina razprave; članki, knjige in razprave / knjižna, tipkopsna razprava / znanstvena razprava. (SSKJ, elektronska izdaja, verzija 1.0, Ljubljana: ZRC SAZU, DZS, Amebis.)

in bistveni del Murnove poezije predstavlja njegova poezija.« –, katerega dve pojavnosti je avtor napovedal že v podnaslovu (motivi P1, forma P2).

(c) Problem nadalje členi po njegovih različnih pojavnostih in z vrednotenjskimi trditvami (»Tedaj je narava zanj – podobno kot za poeta Sorškega polja – zaživela v svojih kozmičnih razsežnostih ...«) brez interpretacije, s primeri besednega ponazarjanja (odlomki pesmi) utemeljuje (č) klasifikacijo, ki postane v tem primeru rešitev (ugotovitev, spoznanje). Motivi (P1): (R1) ljubezenski, (R2) kmečki, (R3) razpoloženski, (R4) razmišljujoči; forma (P2): (R1) kompozicija, (R2) verz, (R3) ritem, (R4) slog, (R5) tehnika (impresionizem), in rešitev z ovrednotenjem (d) stopnjuje v ugotovitev, da »zavzema Murn kot mlad poet osebne tragike, žive narave in naše zemlje v razvoju celotne slovenske poezije še danes eno izmed najodličnejših mest.«

(e) Naslov pove širšo temo obravnavanega problema, a podnaslov zoži področje kritične presoje in iskanja novih odkritij.

Zunanja členjenost: naveden avtor, naslov, telo besedila je členjeno na odstavke, ki se začnejo z zamikom v desno, poimenovanja motivov in »tehnike« so natisnjena razprto, da jih bralec lahko v tekstu razbere kot podnaslove.

3.2.3 Anton Bajec: *Sprehodi po slovenskem besedišču*. JiS 1955/56, 172–175.

(a) Situacija je izražena z metaforo, podobo, ki ima ponazarjalno vlogo. Podobo pomensko zožuje naslov (»besedišče«), zato jo bralec bere v tem kontekstu in v njej prepozna slovarsko urejenost slovenskega besedišča. V nadaljevanju avtor eksplicitno pove, da je šlo za podobo: »Pa bodi dovolj podobe, čeprav lepo ponazarja jezikovno dogajanje«.

(b) Ponazarjalna metafora nakazuje tudi problem, ki ga avtor kasneje ponovi z zanikanjem, implicitno, nekako antitetično: »Dejstvo je, da je besedišče pod A vse prej kot slovensko.« Problem so torej tujke, ki jih avtor (c) kritično presoja z vzporejanjem pojava v slovenskem in slovanskih jezikih. (č) Rešitev je podana eksplicitno, taksativno, v treh točkah: »Skušajmo torej postaviti kakšna pravila: 1. Kadar tujka sploh ni poslovenjena [...]«

(a) Zaključni odstavek v bistvu ovrednoti trenutno stanje, vrne se k izhodiščni situaciji, utemeljuje izbor besed, uvrstitev tujk v SP.

(e) Naslov je izražen metaforično, z mrtvo metaforo,¹² zaobjema širšo temo problema.

Zunanja členjenost: naveden avtor, naslov, telo besedila je členjeno na odstavke, ki se začnejo z zamikom v desno, besede kritične presoje so natisnjene razprto, da jih bralec lahko v tekstu razbere kot podnaslove, rešitve zapisane taksativno, po točkah, označene z vrstilnimi števniki.

¹² Halliday 2004.

3.2.4 Breda Pogorelec: *Sintaktične napake v šolskih nalogah*. JiS 1955/56, 202–210.

(a) Situacija (izhodišče) je strokovna ugotovitev o razliki med dvema jezikovnima pojavoma (vsakdanjim govorom in knjižno normo), avtorica ju prenese v šolsko situacijo ter logično utemeljuje nastopajoči problem (b): »[...] je nemogoče, da bi oblikovanje napredovalo povsem skladno in da bi otrok z novimi spoznanji, ki mu jih šola in življenje posredujeta razmeroma naglo, takoj uspel primerno oblikovati tudi svoj izraz.« Sledi izpostavitvev problema s signalom negativne konotacije, ki ga ima glagol *razlikovati* v realizirani jezikovni (slovnični) zvezi: »Zaradi tega je razumljiva vrsta sintaktičnih pojavov v otrokovem govoru in pisavi, ki se posebej *razlikuje od zahtev normativne slovnice*.« S ponovno pojavitvijo in navezovalno referenco členka *teh* izraža avtorica v nadaljevanju namen besedila (b), opozoriti na napake (učencev) (P), ki so splošne: »Članek naj opozori na nekatere *teh* pojavov, ki nikakor niso samo naša posebnost, ampak jih prav tako poznamo iz drugih jezikov (Havers, Handbuch der erklärenden Syntax; Heidelberg 1931).« Problem je prikazan kataforično.

(c) Sledi osvetljevanje teoretično obravnavanega problema, podprto z ugotovitvami analize šolskega gradiva. Gre za vzporejanje dveh pojavitev, od katerih druga ne ustreza svojemu kontekstu, ker se prenaša iz prvega. Iz analize razvidne napake učencev so razčlenjene kot različne realizacije (P1–P5) splošnega problema (P), avtorica za vsako napako navede vzroke nastanka, podprte s teorijo, in jo ovrednoti.

(č) Predlog rešitve je izražen implicitno, kot ponovna pojavitev ovrednotenega (d) osrednjega problema: »[...] kajti pri jezikovnem pouku se jih (sintaktičnih napak, op. S.S.) običajno premalo zavedamo in jih popravljamo mehanično, brez analize in razlage [...]«, kar napoveduje eksplicitno izraženo rešitev v zadnjem odstavku: »Namen jezikovnega pouka je, ne le oblikovati izraz, ampak predvsem navaditi učenca tehnike jezikovnega sistema, pri tem pa je treba ohraniti in spoštovati način izražanja vsakega posameznika.«

(e) Naslov izraža ožjo temo oziroma problem besedila.

Zunanja členjenost: navedena avtorica, naslov, telo besedila je členjeno na odstavke, ki se začnejo z zamikom v desno, poimenovane napake (P1–P5) so natisnjene razprto, da jih bralec lahko v tekstu razbere kot podnaslove, prav tako so z razprtim tiskom izpostavljeni primeri učenčevih napak. Učenci – avtorji besedil niso navedeni, le letnik njihovega gimnazijskega šolanja. Analiza gradiva postane del besedila.

3.2.5 Jakob Rigler: *K našemu pravorečju*. JiS 1956/57, 305–308.

(a) Ob kontrastno prikazanem zanimanju strokovne javnosti avtor eksplicitno izpostavi problem (vzrok in posledico): (b) »Popolnoma *vnemar* pa *so pustili* eno *najbolj zapletenih vprašanj* v našem pravorečju, to je *mesto besednega naglasa*.« Mesto besednega naglasa je v pojasnjevalnem priredju (in s tem v celotnem bese-

dilu) dobilo vlogo problema zaradi negativne konotacije prvega prirednega stavka (fraznega glagola, sam. BZ). Pojavi se kataforično. V nadaljevanju poudarjena posledica omenjenega problema je konkretizirana s samostalnikom z negativno konotacijo, ki kaže na posledice nezdržljivosti problema in rešitve. Tako je kot antipod že izražena rešitev (č): v »SP lahko opazimo precej *nedoslednosti*, tako da knjižno naglaševanje težko spravimo v kako razmerje z narečnim izgovorom ali z zgodovinskim razvojem.«

(c) Problem predstavi tako, da ga v nadaljnjih odstavkih konkretizira z naštevanjem njegovih različnih pojavnosti tako antitetično, s stopnjevanjem (»Napaka SP pa ni v tem, da priznava preveč dvojnosti, ampak kvečjemu v tem, da jih priznava še premalo; predvsem pa v tem, da mnogokrat ne priznava pravilnega, zgodovinsko upravičenega poudarka, ki je med ljudstvom ne samo živ, ampak sploh navaden.« in »Niso pa težave z naglasom samo v oblikoslovju.«) kot naštevalno (»Druga velika napaka SP je [...]«).

(č) Ob vsaki napaki avtor navede pravilno rešitev, ki je bila izražena že na začetku navedene rešitve.

(d) Na koncu avtor ovrednoti širšo temo problema in ponovno poudari rešitev, ki je zapisana kot ponovna pojavitev: »[...] se bo treba ozirati na zgodovinsko upravičenost, bolj upoštevati take analogije, ki so v skladu s splošno razvojno usmerjenostjo slovenščine [...]«.

(e) Naslov izraža širšo temo problema.

Zunanja členjenost: naveden avtor, naslov, telo besedila je členjeno na odstavke, ki se začnejo z zamikom v desno.

3.2.6 Rudolf Kolarič: *Leposlovni jezik in strokovni jeziki*. JiS 1956/57, 118–120.

(a, b) In medias res. Avtor začne besedilo z definiranjem leposlovnega jezika (»bi mu lahko rekli tudi pesniški jezik«) in njegovo rabo ter kot opozicijo postavlja rabo strokovnega jezika. Strokovno predstavi dva elementa (jez. zvrsti) zaradi katerih vznikne

(b) pravi problem, nakazan z vrednostno sodbo z negativno konotacijo, nato kot dopolnitev eksplicitno izražen: »[...] da mnogi jezikovni popravljalci *nimajo pravega odnosa do jezika*, zlasti ne strokovnega, da strokovni jezik merijo z merilom leposlovno umetniškega izražanja«. Problem je prikazan kataforično.

(c) Z utemeljevanjem rabe strokovnega jezika in SP implicitno ponovi in ostreje izriše (b) problem: Sklicujoč se na SP »jezikovni popravljalci« v strokovnih besedilih popravljajo (zamenjujejo) termine. Z utemeljevanjem rabe strokovnega jezika je nakazana tudi rešitev (č). Motivacija in resnična situacija, v kateri je bil problem razviden (a), zaključuje besedilo.

(e) Naslov izraža opozicijo, iz katere je zrastel problem.

Zunanja členjenost: naveden avtor, naslov, telo besedila je členjeno na odstavke, ki se začnejo z zamikom v desno.

3.2.7 Franc Žagar: *Razvoj izražanja osnovnošolskih učencev*. JiS 1961/62, 82–87.

(c) v vlogi (a). In medias res. Avtor bralca vpelje v predstavitev teoretičnih izhodišč, povzermalno o teoretičnih vidikih raznih avtorjev, izbere teorijo enega in jo pozitivno ovrednoti z argumentom ideološke pripadnosti (»Rubinstein pa je kot marksist mnogo zanesljivejši v tolmačenju in je našel dejstvom adekvatno interpretacijo.«)

(b) Problem je izražen implicitno, skupaj z namenom in potjo do rešitve: »(Omejil sem se predvsem na tiste pojave, na katere največkrat naletimo v pedagoški praksi.) Razumevanje notranjih vzrokov posameznih *odstopov od jezikovne norme* je za pedagoge zelo važno [...]« Problem je besedno nakazan z negativno konotacijo jedra BZ3 (*odstopov*), a hkrati presežen s konotacijo jedra *razumevanje* (do rešitve pridemo, če razumemo notranje vzroke tega problema).

(c) Pot do rešitve je zaobjeta v analizi gradiva (učencevih primerov) s sprotno interpretacijo problema v različni pojavitvi (P1 Situacijski govor, P2 Struktura stavkov, P3 Besedišče, P4 Metaforika) in ob vsaki je ponujena (č) rešitev (R1–R4). Članek ne vsebuje nekih skupnih ugotovitev ali ovrednotenja.

(e) Naslov upoveduje širšo temo od izpostavljenih problemov.

Zunanja členjenost: naveden avtor, naslov, telo besedila je členjeno na odstavke, ki se začnejo z zamikom v desno, odstavki so naslovljeni (kot podnaslovi) in izražajo teoretično podlago (*Teorije otroškega govora*) in razčlenjene probleme (*Situacijski govor*, *Struktura stavkov*, *Besedišče*, *Metaforika*). Analizirani učenčevi primeri so podpisani, v tisku ločeni od drugega besedila z vmesnimi praznimi vrsticami.

3.2.8 Jože Toporišič: *Povojno raziskovanje slovenskega knjižnega jezika in njegove naloge*. JiS 1961/62, 161–170.

(a) V izhodiščni situaciji predstavi avtor vsebino povojnega raziskovanja, iz katere izhaja problem, ki je najprej nakazan z negativno konotacijo samostalnika *mrtvilo*, ki ga v nadaljevanju ovrže podatek o izidu dveh jezikovnih priročnikov (*Slovenski pravopis 1950*, *Slovenska slovnica 1956*), sledi negativna sodba o delih (»sta odkrili svoje *slabosti*«) in paradoksalna ugotovitev, da slabosti predstavljajo »zaslugo« (pozitivna konotacija) za spoznanje, »da so *obdelave potrebne prav vse plasti slovenskega knjižnega jezika*«, ki hkrati predstavlja tudi (b) osrednji napovedani problem (P) in (č) implicitno rešitev (R) (do strokovnih napak, slabosti ne bo prihajalo, če se bo strokovna vprašanja obravnavalo).

(c) Sledi kritična predstavitev in presoja različnih realizacij problema (P1 Izbor besedja, P2 Reforma glasovne podobe slovenskega knjižnega jezika, P3 Morfologija, besedotvorje, leksika, P4 Sintaksa, P5 Stilistika, P6 Zgodovina knjižnega jezika in slovenistike).

(d) Besedilo je zaokroženo povzermalno (»Takšna je podoba našega pisanja o slovenskem knjižnem jeziku [...]«) in z ovrednotenjem strokovnega konteksta (»na-

loge, pred katerimi stojimo, izhajajo iz njenega poznanja in iz stanja sodobnega jezikoslovja«).

(e) Naslov izraža širšo temo.

Zunanja členjenost: naveden avtor, naslov, telo besedila je členjeno na odstavke, ki se začnejo z zamikom v desno, odstavki so naslovljeni (kot podnaslovi) in oštevilčeni z vrstilnimi števniki, izražajo razčlenjene probleme (P1–P5). Opomba pod črto, ki se nanaša na naslov, pojasnjuje izvor besedila, na koncu so dodani Bibliografski podatki, ki dopolnjujejo bibliografske podatke v besedilu omenjenih avtorjev.

3.2.9 Mitja Skubic: *Primer sintaktičnega kalka. Jis 1970/71, 68–70.*

(a) In medias res. Avtor v izhodišču kalk definira in predstavi njegove značilnosti, od tod izhaja (b) problem oziroma teza o kalku v Rebulovem romanu V Sibilinem vetru, pogojniku za zadobno dejanje, vrednosti, ki je slovenščina ne pozna.

(c) Avtor analizira primere (citate) iz romana s teoretičnim utemeljevanjem.

(č) Eksplicitne rešitve ni, ker je bil avtorjev namen le prikazati neki zaznani pojav v umetnikovem slogu, za katerega pa vemo, da je osebni in ga ne moremo popravljati. Obstaja pa implicitna rešitev že v samem teoretičnem utemeljevanju kalka.

(d) Avtor na koncu pojav ovrednoti.

(e) Naslov poimenuje ožjo predmetnost. Jedro besedne zveze *primer* učinkuje kataforično glede na besedilo oziroma problem (Rebulov slog).

Zunanja členjenost: naveden avtor, institucija, v kateri je zaposlen, naslov, telo besedila je členjeno na odstavke, ki so med seboj ločeni s prazno vrstico, notranja struktura je tudi zunanje členjena z vrstilnimi števniki. Opomba pod črto je vsebinske narave.

3.2.10 Tone Pretnar: *Klavzula in asonanca Strniševih pesniških besedil. JiS 1974/75, 278–286.*

(a) V izhodišču, situaciji predstavlja avtor bralcu teoretični kontekst, med drugim definira klavzulo in asonanco, ta del se zaključí z eksplicitno napovedjo namena (»Ta referat želi opozoriti le na izhodiščno možnost in jo [...] uresničiti na Strniševih pesemskih besedilih.«), problema (b) (Uresničitev klavzule in asonance v Strniševih pesmih) in metodologije (analiza). (c) Realizacija problema (P) obsega tri podprobleme, imenovane v podnaslovi in dodatnih razčlembah na mikro ravni: P1 *Metrika Strniševe klavzule* (P1.1 *Naglasna tipa Strniševe klavzule in njune modifikacije*, P1.2 *Ritmični slovar Strniševe klavzule*, P1.3 *Združevanje klavzul*), P2 *Gramatika Strniševe klavzule* (P2.1 *Gramatični princip združevanja klavzul*), P3 *Slovar Strniševe klavzule in asonance*. Avtor obravnava probleme ob analizi primerov, komentira ob podpori podatkov kvantitativne analize in teoretično utemeljuje pojave, tudi s sklicevanjem na spoznanja drugih avtorjev. TABELARNI prikazi z razvrščenimi podatki kvantitativne analize imajo vlogo ponazarjalnega gradiva.

Avtor preglednico napove, predstavi njeno vsebino: »Priložena preglednica upošteva vse v Strniševih pesniških knjigah natisnjene verze [...]«, za tem je natisnjena preglednica kot ponazarjalno gradivo, nato jo še komentira: »Iz preglednice je razvidno, da se dokaj izenačena distribucija ženskih in moških klavzul [...]« Preglednica je v besedilo vključena kot njegova naravna sestavina, in dobi vlogo ponovne pojavitve.

(č, d) V zadnjem delu besedila (4. *Sklep*) avtor sintetizira ugotovitve, nova strokovna spoznanja, ki temeljijo tudi na vrednotenju: »Ker združuje gramatično in semantično raznorodne izraze, po principih Strniševe osebne poetike oblikuje nova metaforična in miselna jedra, jih naglaša in izpostavlja.«

(e) Naslov natančno poimenuje problem.

Zunanja členjenost: naveden avtor, institucija, v kateri je zaposlen, naslov, telo besedila je členjeno na odstavke, ki so med seboj ločeni s prazno vrstico, notranja struktura je tudi zunanje členjena z decimalnimi števkami. Opombe pod črto so vsebinske in bibliografske narave. Besedilo dopolnjujejo tabele in natančno navajanje frekvenčnosti leksemov.

3.2.11 Olga Gnamuš: *Družbeno pogojeni zaostanki v jezikovnem razvoju. JiS 1974/75, 145–153.*

(a) Avtorica v izhodišču (situaciji) z besednim znakom *poplava* (z negativno konotacijo) opozori na neki negativni pojav, iz katerega bo izhajala motivacija za raziskavo, in tudi (b) problem (teza): »V okvir sociolingvističnih raziskav moramo šteti tudi *poplavo* empiričnih raziskav, ki ugotavljajo, da *se otroci različnih družbenih slojev [...] razlikujejo po jezikovnem znanju.*« (P), nato kritično predstavi ugotovitve raziskav in različno strokovno vrednotenje le-teh avtorico spodbudi za podobno raziskavo v slovenskem prostoru.

(b) Problem je izražen eksplicitno, povzet iz omenjenih raziskav.

(c) Raziskava temelji na kvantitativnih (navajanje števil in odstotkov) in kvalitativnih podatkih s primerjanjem dveh okolij (Ljubljane, Koroške). Avtorica uporablja besedno ponazarjalno gradivo (številke in odstotke zapiše z besedo). Raziskava potrdi hipotezo (P1) o povezanosti družbenega porekla otrok z njihovo jezikovno kompetenco, iz tega sta prepoznana in z rezultati raziskave podkrepljena nova problema (P1.1 »prizadetost v skladijski uporabi jez. sredstev«, P1.2 »spособnost razumevanja prebranega besedila«), ob njiju tudi utemeljeni rešitvi. Avtorica delno modificira iz literature »privzeti« problem in ga, prilagojeno drugačnemu kulturnemu, socialnemu in ekonomskemu okolju, izrazi antitetično v obliki domneve (»Naša raziskava le dovoljuje, da previdno postavimo domnevo, da na otrokov jezikovni razvoj ne vpliva samo družbena pripadnost, ampak tudi razmerje med narečjem, pogovornim jezikom in knjižnim jezikom, ki je za različna družbeno geografska okolja različno in (č) ki ga je treba upoštevati tudi pri snovanju govorne vzgoje v šoli.«), hkrati pa nakaže tudi rešitev (č). S svojo raziskavo preverja tuja spoznanja (ki so v besedilu aktualizirana kot problem) v slovenskem okolju. Po

predstavitvi konkretnih problemov in rešitev povzame skupno rešitev kot nujno potrebno aktivnost šole za odpravo učenčevih težav (dopolnilna vzgoja) in jo natančno konkretizira pod naslovom, ki se pojavi kot ponovna pojavitev že omenjenega problema: »Kaj so jezikovni primanjkljaji?«

(e) Naslov označuje široko temo, a je poveden, ker levi prilastek izraža vzrok (*družbeno pogojeni*) problema, izraženega z jedrom in desnim prilastkom (*zaostanki v jezikovnem razvoju*).

Zunanja členjenost: navedena avtorica, institucija, v kateri je zaposlena, naslov, telo besedila je členjeno na odstavke, ki so med seboj ločeni s prazno vrstico, besedilo vsebuje en podnaslov in v tem odstavku taksativno navedene rešitve. Opomb pod črto ni, besedilo ne vključuje tabel, pač pa podatke predstavi besedno, jih interpretira.

3.2.12 Marko Juvan: *Uvod v medbesedilno branje*. JiS 1991/92, 53–61.

(a) Situacijo prikaže avtor kot teoretično predstavitev predmeta, iz katerega se razvije problem (b), ki je eksplicitno izražen, parafraziran, a ne natančno poimenovan: »Te prvine so torej del besedila, ki ga beremo, prizivajo oz. evocirajo pa tudi njegov kontekst, na katerega se navezujejo, in iz njega vnašajo v besedilo celo vrsto dodatnih pomenk [...]«

(c) polemično in s ponazarjalnimi primeri utemeljuje in dokazuje (č) rešitve – medbesedilno branje in ga v zadnjem odstavku ovrednoti (d): »Z metodami medbesedilne analize si zgolj uzaveščamo takšne bralske procese, premišljamo, kako je besedilo narejeno, da nas na različne načine zablja v asociacije na njegov kontekst, na tisto, kar je že bilo napisano ali se piše zdaj, in tisto, kako se v določenih vrstah, krogih ali družbenih slojih piše. Sledimo skratka temu, kako se besedilo samo vpišuje v takšen kontekst oz. kako skuša svoja razmerja z drugimi besedili samo vzpostaviti in prikazati.«

(e) V naslovu je izražen problem besedila, novost obravnavane teme pove jedro *Uvod*, predmet teoretične predstavitve, razprave, pa *medbesedilno branje*.

Zunanja členjenost: naveden avtor, institucija, v kateri je zaposlen, naslov, telo besedila je členjeno na odstavke, ki so med seboj ločeni s prazno vrstico, besedilo vsebuje tri podnaslove, ki označujejo pot razreševanja problema, citirano je ponazarjalno gradivo, opombe pod črto so bibliografske in vsebinske, na koncu je povzetek v angleščini.

3.2.13 Simona Kranjc, Ljubica Marjanovič Umek, Urška Fekonja: *Pripovedovanje zgodbe kot možni pristop za ugotavljanje otrokovega govornega razvoja*. JiS 2003, 51–63.

Besedilo uvaja predstavitevni sinopsis.

(a) Avtorice situacijo predstavijo v samostojnem poglavju »1 Uvod«, razčlenjen je po poglavjih teoretične predstavitve področja raziskovalnega vprašanja (»1.1 Pragmatična raba jezika: pripovedovanje zgodbe, 1.2 Razvoj pripovedovanja zgod-

be, 1.3 Dejavniki, ki sodoločajo razvojno raven pripovedovane zgodbe, 1.4 Koherentnost in kohezivnost zgodbe«, v njem je eksplicitno izpostavljen (b) problem: »Kako različno stari otroci [...] pripovedujejo zgodbe [...] oz. kriteriji [...], po katerih je moč razlikovati različne razvojne ravni povedane zgodbe«.

(c) Z osamosvojenimi in naslovljenimi poglavji je predstavljena pot k razreševanju problema, 2 *Metoda* z navedbo 2.1 *Vzorca*, 2.2 *Pripomočkov*, ki so še nadalje razčlenjeni po vsebini (besedilnem kriteriju) opazovanja 1. *Koherentnost zgodbe* in kriteriji za njeno določanje ter 2. *Kohezivnost zgodbe*, ki bo analizirana glede na A. *Tematsko razporeditev*, B. *Sredstva, s katerimi ohranjamo referenco*, 2.3 *Postopek*, zatem so pod samosvojim naslovom navedeni 3 *Rezultati* z grafi in tabelami ter legendami, sledi 4 *Interpretacija*, osamosvojena v samostojno poglavje, v katerem so zapisani rezultati ugotovitev, razvrščeni tudi v podnaslovih, ki se kot ponovna pojavitev navezuje na izpostavljeni problem o ravnih otrokovega razvoja: *Štiriletni otrok*, *Osemletni otrok*. Rešitve (č), nove ugotovitve, pridobljeno vedenje je izraženo v interpretaciji analize. Besedna interpretacija se navezuje tudi na nebesedno ponazarjalno gradivo (tabele, slike): »Tako rezultati, ki prikazujejo razlike med dosežki različno starih otrok glede koherentnosti in kohezivnosti (tabela 2). Kot rezultati, ki prikazujejo [...]«

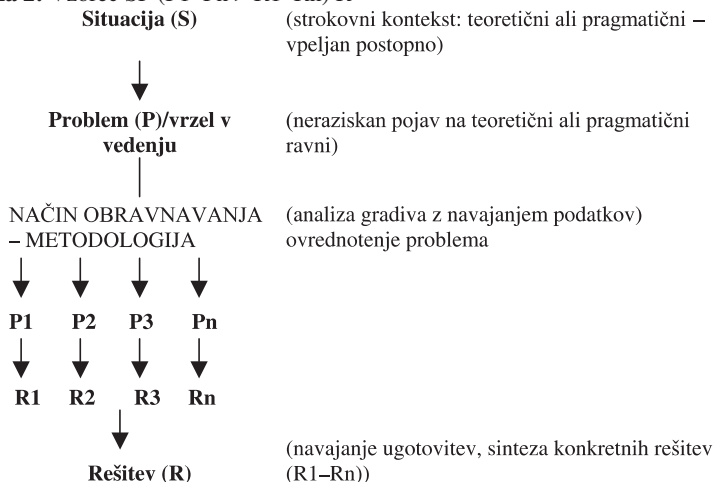
(d) Ovrednotenje pridobljenega znanja in njegova možna uporaba pa sta v 5 *Sklepu*.

(e) Naslov jasno izraža problem.

Zunanja členjenost: navedene avtorice, institucija, v kateri so zaposlene, naslov, telo besedila je členjeno na odstavke, med seboj ločene s prazno vrstico, besedilo vsebuje podnaslove, ki označujejo pot razreševanja problema, citirano je ponazarjalno besedno gradivo, vključeni so grafi, tabele in legende, opomba pod črto je pojasnjevalna, na koncu sta navedena *Vir* in *Literatura*, povzetek v angleščini je v zbiru povzetkov (*Abstracts*) na koncu revije.

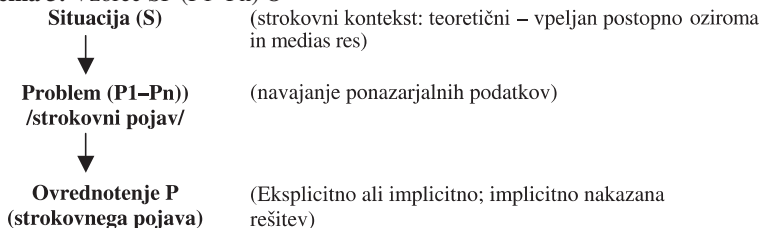
3.3 Vzorci strukture besedil. Analizirana besedila so po svoji strukturi različna, a kljub temu se nekaj vzorcev besedil ponavlja. Shematsko jih lahko predstavimo takole:

Shema 2: Vzorec SP ($P_1-P_n > R_1-R_n$) R

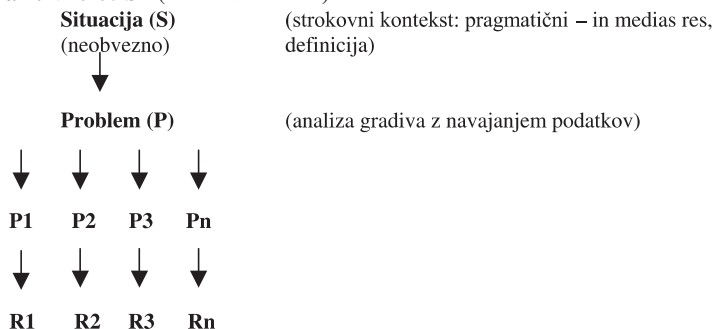
Vzorec lahko najdemo v besedilih J. Riglerja, A. Bajca, R. Kolariča, B. Pogorelec, T. Pretnarja, O. Gnamuš.

Shema 3: Vzorec SP (P_1-P_n) O

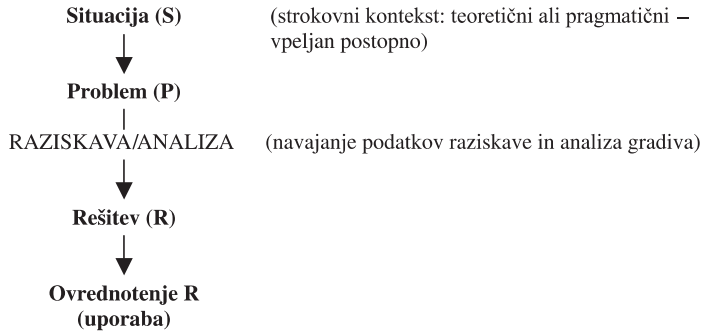
Vzorec lahko najdemo v besedilih J. Toporišiča, M. Skubica.

Shema 4: Vzorec SP ($P_1-P_n > R_1-R_n$)

Vzorec lahko najdemo v besedilu Žagarja.

Shema 5: Vzorec SPRO

Vzorec lahko najdemo v besedilih: J. Mahnič, M. Juvana, S. Kranjc.

4 Ugotovitve

4.1 Iz diahronnega pregleda besedil JiS ugotavljamo, da natančnejših zunanjih ločnic med pojmom *razprava* in *članek* ni (bilo). Z uvrstitvijo besedila v rubriko *Članki*, kasneje *Razprave in članki* ter *Razprave* je besedilu priznana strokovno zahtevnejša tematika, posebna ubesedovalna strategija in posebna struktura v primerjavi z drugimi besedilnimi vrstami (ocena ipd.), to pomeni, da bralec že pred branjem tako besedilo zaradi njegove uvrstitve v rubriko dojame kot strokovno oziroma znanstveno in ga je pripravljen sprejeti kot strokovni oziroma znanstveni diskurz.¹³ Predstavljena besedila letnikov 1955, 1956 presegajo besedilno vrsto oceno prav po temeljitosti obravnavanja problema in so z analizo primerov in strokovnim utemeljevanjem bliže današnjemu pojmovanju znanstvenega besedila. Če vsa analizirana besedila presojava s kriteriji sodobne kategorizacije znanstvenih del,¹⁴ ugotovimo, da niso vsa znanstvena. Toda ker so nastala v različnih strokovnih in časovnih kontekstih, na različnih stopnjah razvoja stroke, omenjeno merilo iz leta 2005 ne more veljati za vse enako. Analiza potrjuje že izrečeni mnenji, da je »jezik znanosti tako kot jezik umetnosti temeljni sporočevalec človekove duhovne zmogljivosti« (Vidovič Muha 1986: 5), predvsem pa, da je znanstveno besedilo,

¹³ Pri tem nam diskurz pomeni dejanje interakcije besedila z bralcem (in okoljem).

¹⁴ V Kategorizaciji znanstvenih publikacij in vrednotenju raziskovalne uspešnosti, ki jo je pripravila Komisija SAZU za spremljanje raziskovalne uspešnosti, jan. 2005, je izvorni znanstveni članek predstavljen takole: »Izvorni (primarni) znanstveni članek prinaša rezultate avtorjevega samostojnega ali skupinskega raziskovalnega dela. Njegova značilnost je, da prinaša odkritja oziroma spoznanja. V naravoslovnih, tehniških, biotehniških in medicinskih vedah ima znanstveni članek po navadi kar standardno strukturo: uvod, materiali in metode, rezultati, razprava ter viri. V družboslovnih vedah in humanistiki so izvorni znanstveni članki bodisi teoretski ali empirični. Empirični znanstveni članki imajo podobno strukturo kot članki v naravoslovnih, tehničnih, biotehničnih in medicinskih znanostih. Izvirni teoretski znanstveni članki so praviloma daljši od pet tisoč besed in morajo zadostiti naslednjim pogojem: (1) izvornost opredelitve in/ali obravnave problema; (2) postavitve hipotez(e) in razgrnitev argumentov ali opredelitev problemskega področja; (3) uporaba znanstvenega aparata (citiranje, reference); (4) kritična presoja relevantne literature; (5) avtorjev prispevek k teoriji in/ali obravnava »policy issues« ter (6) jasni zaključki (ne povzetki!) predvsem z vidika kritične presoje literature.«

tako po snovi kot metodi, »določeno s časovnimi spoznavnimi okviri« (Pogorelec 1986:14). Besedila se med seboj razlikujejo predvsem po ubesedovalnih strategijah, ki pomembno oblikujejo tudi zunanjo razčlenjenost, toda v notranji strukturi besedila odkrijemo neko konstanto, čeprav se je v času izhajanja revije razvilo kar nekaj različic. V vseh prepoznamo avtorjev namen, predstaviti bralcu iz ožje stroke nova spoznanja o neki strokovni temi, ki se pojavlja kot še neraziskano področje, kot neka vrzel v vedenju, kot problem na teoretičnem (npr. Juvan) ali pragmatičnem področju (npr. Pogorelec, Gnamuš), in poiskati ter utemeljiti izvirne rešitve.

4.2 Notranja struktura. V notranji strukturi besedil je Hoeyjev (2001) model besedila realiziran delno ali v celoti (glej shemo 6), odvisno od avtorjevega namena, pristopa k obravnavi strokovne teme. (a) Avtor v besedilu lahko nekaj strokovnih vprašanj le kritično predstavi in že s samo obravnavo izpostavi problem (lahko eksplicitno ali implicitno), ga ovrednoti, ga pa ne razrešuje, čeprav je rešitve možno prepoznati implicitno že ob navajanju problema. Nanj želi le opozoriti. Taka so besedila, pisana po vzorcu SP (P1–Pn) O (shema 3). (b) Večina besedil pa poskuša iskati in prikazati rešitve problema. Tu se nam pokaže kar nekaj različic, in sicer (b1) po vzorcu SP (P1–Pn > R1–Rn) R (shema 2), kjer je problem razčlenjen in je za vsako različico problema poiskana rešitev, na koncu so delne rešitve še sintetizirane v splošno. (b2) Vzorec SP (P1–Pn > R1–Rn) (shema 4) problem razčleni, poišče rešitve delnih problemov, a ne skupne. (b3) Vzorec SPRO (shema 5) ob problemu in rešitvi prinaša še podatke o ovrednotenju rešitve, njeni vrednosti in rabi.

Kar ločuje znanstveno besedilo vzorca problem – rešitev od drugih vrst besedil, sta prav gotovo predmet obravnave – snov s strokovnega področja, in prikaz načina oziroma poti razreševanja problema, ki je v znanstvenih besedilih vezana na kritično presojo in analizo gradiva razisk(ov)anega problema. Slednja je najopaznejši razločevalni element med starejšimi in sodobnejšimi besedili. Tudi v starejših besedilih (petdeseta, šestdeseta leta) so bile kot dokaz verodostojnosti trditve uporabljene ugotovitve raziskav, analiz, ni pa bila natančneje predstavljena metodologija, npr. Nahtigal, Rigler, Mahnič. Pri tem je kot dokazovanje oziroma »preverjanje avtorjevih pravih trditev« (Dular 1986: 44) zapisano ali citirano besedno ponazarjalno gradivo (več v 4.3).

4.2.1 Situacija. Ta sestavina besedilne strukture vpelje bralca v neki strokovni kontekst, ki je lahko teoretične (npr. Juvan) ali pragmatične narave (npr. Pogorelec, Gnamuš). Navadno izhaja iz nekega stanja, nekih okoliščin, ki so predstavljene postopno; lahko predstavi motivacijo za nastanek besedila, lahko je že iz nje razviden problem. Kot prikazuje shema 6, avtor ne vpelje bralca v besedilo vedno postopno, temveč lahko kar in medias res, npr. z definicijo pojava, iz katerega izhaja problem (Kolarič, Žagar, Skubic).

4.2.2 Problem (vrzel v vedenju). Ta sestavina je konstanta vseh besedil, saj je bistveni element, zaradi njega, še neraziskanega strokovnega vprašanja, ali kot ga imenuje Hoey: vrzeli v vedenju, besedilo nastane. Kot teza ali predmet raziskave je

lahko poimenovan naravnost, eksplicitno (3.2.1 Nahtigal, 3.2.7 Žagar, 3.2.9 Skubic, 3.2.10 Pretnar, 3.2.11 Gnamuš, 3.2.13 Kranjc et al.), lahko je predstavljen postopno z vrednostno sodbo z negativno konotacijo in nato kot ponovna pojavitev poimenovan kataforično (3.2.3 Rigler, 3.2.5 Kolarič, 3.2.6 Pogorelec), prikazan kot paradoksalna vrednost (3.2.8 Toporišič), izražen s parafrazo (3.2.12 Juvan) ali z metaforo (3.2.4 Bajec). Bralec besedila, ki pozna strokovni kontekst, lahko v zadnjih treh primerih prepozna problem kot ekspliciten, čeprav ta ni eksplicitno poimenovan. Ob sicer eksplicitno izraženem problemu je lahko implicitno nakazana rešitev (3.2.7 Žagar; Toporišič, Skubic).

4.2.2.1 Obravnavanje, dokazovanje problema/rešitve. V tej točki se pojavita dva pristopa. (a) Problem je obravnavan ob analizi besednega ponazarjalnega gradiva (Nahtigal, Rigler, Bajec, Juvan), ki se kaže kot odstop od neke norme na strokovni, teoretični ravni. (b) Strokovni problem se pojavi v praksi, avtor ga odkriva (potrjuje) ob raziskavi vzorca (Pogorelec, Žagar, Skubic, Pretnar, Gnamuš, Kranjc et al.) in ga z aplikacijo teoretičnih spoznanj skuša razrešiti. V raziskavi pridobljene nove podatke avtor klasificira, primerja in ugotovitve predstavi kot ponazarjalno gradivo, tako besedno (vsa obravnavana besedila) kot nebesedno (Pretnar, Kranjc et al.), z grafi, shemami. To gradivo dobiva pomembno kohezivno lastnost ponovnih pojavitev, kajti z interpretacijo le-tega avtor poimenuje neka razvidna dejstva, ki jih nekoliko naprej v besedilu ponovi še z navajanjem.

4.2.3 Rešitev. Avtor lahko navede rešitev (a) po razpravi ali analizi eksplicitno (Bajec taksativno, Rigler, Žagar), lahko po analizi implicitno in v povzetku eksplicitno (Pogorelec, Gnamuš, Juvan, Kranjc et al.), lahko jo (b) implicitno predstavi že v problemu (Nahtigal, Toporišič) ali teoretičnem utemeljevanju (Skubic).

4.2.4 Ovrednotenje rešitev. Avtorji praviloma ovrednotijo problem, rešitev in možnost njene uporabe sta ovrednoteni v besedilih M. Juvana in S. Kranjc et al.

Shema 6: Struktura znanstvenega besedila

Sestavine	Prisotnost	Vsebina, vidik	Način vpeljave v besedilo	Način obravnave problema/rešitve
Situacija (S) ↓	Nestalna	Strokovni kontekst, teoretični/pragmatični	Postopen, z navajanjem motivacije/in medias res	
Problem (P) ↓	Stalna	Neraziskano strokovno vprašanje; teza, predmet raziskave	Eksplicitno: (a) naravnost poimenovan, (b) vredn. sodba z neg. konotacijo > poimen. (kataforično, paradoks, parafraza, metafora)	a) povzemanje b) raziskava, analiza (kvantitativna: ponazarjanje z grafi, tabelami, skicami; kvalitativna: besed. ponaz., tabele), primerjanje, klasificiranje, definiranje
Rešitev (R) ↓	Nestalna	Ugotovitve, nova spoznanja	1. eksplicitno po razpravi, analizi ali že ob nevedbi problema; 2. implicitno vsebovano v problemu	Utemeljevanje, dokazovanje s podatki iz analize
Ovrednotenje (R)	Nestalna	Uporaba	Eksplicitno	

4.3 Oblikovanost besedil navzven. Iz razpredelnice (shema 7) lahko razberemo štiri stalnice zunanje členjenosti besedila, prisotne od 1955: navedbo avtorja, naslov in členjenost besedila na odstavke ter besedno ponazarjalno gradivo. Ostale enote so se v besedilo vključevale postopoma, navedba ustanove, naslavljanje in oštevilčevanje poglavij in odstavkov, grafi, tabele v začetku sedemdesetih let, povzetek v tujem jeziku v začetku devetdesetih, sinopsis, pretežno vsebinske opombe in viri in literatura ob izteku tisočletja. Pretežno bibliografske opombe pod črto in besedno ponazarjalno gradivo se pojavljajo tudi v nekaterih člankih v petdesetih in šestdesetih.

Shema 7: Zunanja oblikovanost znanstvenih besedil JiS 1955–2005

Avtor	stalno
Ustanova	nestalno
Naslov	stalno
Sinopsis	nestalno
Členitev na odstavke	stalno
Naslovljeni, oštevilčeni odstavki, poglavja	nestalno
Opombe pod črto	nestalno
Grafi, tabele	nestalno
Besedno ponazarjalno gradivo	stalno
Viri, literatura	nestalno
Povzetek v tujem jeziku	nestalno

Z vstopom v revijo JiS je avtor sprejel zunanjo strukturo besedila, kot je bila za čas značilna oziroma prevladujoča. Nekateri avtorji jo ohranjajo še naprej (ne glede na drugačne kontekstualne razmere), npr. B. Paternu, S. Borovnik, M. Skubic, B. Pogorelec, drugi pa jo spreminjajo, npr. O. Gnamuš. Njena besedila so z diahronega vidika vse bolj zunanje členjena in že z naslovi lahko izpostavljajo notranjo strukturo: npr. »1. Problem« (Gnamuš 1993/94:189).

Tako živijo danes v JiS vzporedno besedila z razgibano zunanjo členjenostjo in ona z manj razgibano. Po notranji strukturi oboja ustrezajo znanstvenemu besedilu (2.4.2). Zunanja členjenost besedila je povezana s tisto avtorjevo svobodo (kot jo avtorju znanstvenega besedila priznava Pogorelec 1986), ki mu narekuje temo in metodologijo, a tudi slog.

4.3.1 Avtor usmerja bralca k branju besedila že z naslovom, ki praviloma izraža temo besedila. V obravnavanih besedilih razberemo naslednje načine izražanja teme v naslovu: (a) eksplicitno je izražen problem (Nahtigal, Pogorelec, Toporišič, Pretnar, Juvan, Kranjc), (b) ubesedena je širša tema (Žagar, Rigler, Bajec), tudi tako, da določilo izraža vzrok problema, izraženega z jedrom (Gnamuš), in da temo naslova zožuje podnaslov (Mahnič), (c) izražena je opozicija, iz katere se pojavi problem (Kolarič). Vsa besedila imajo v svojih naslovih zapisane samostalniške fraze,¹⁵ katerih leksemi so termini, in bralcu dopuščajo enopomensko branje. Tako beremo tudi metaforo *Sprehodi po slovenskem besedišču* (Bajec), kjer večpomenske *sprehode* usmerja na enopomensko raven razumevanja prav termin (*slovensko besedišče*).¹⁶

4.3.2 Sodobnejša znanstvena besedila spreminjajo svojo zunanjo strukturo, ki pa je pogojena z notranjo. V smislu objektivnega ugotavljanja teoretičnih resnic se besedila JiS vse bolj približujejo naravoslovnim raziskovalnim metodam¹⁷ (že Nahtigal (1955/56) jih je priznaval kot prave znanstvene), saj poskušajo razreševati strokovna vprašanja (problem) s pomočjo preverljivih rezultatov raziskav, kar narekuje rabo drugačne metodologije in jasno razvidnih postopkov. Da bi bilo čim jasnejše in preglednejše, postaja besedilo zunanje bolj členjeno, z decimalnimi številkami, z naslovi ali obojim so v odstavkih ali poglavjih izpostavljeni problemi, poti reševanja, opisi gradiva, ponazarjalno gradivo in ugotovitve z rešitvami in

¹⁵ Halliday (2004:39) jih označuje kot možnost najbolj zgoščenega izražanja teoretičnih spoznanj. O pomenski zgoščenosti v znanstvenih besedilih govori tudi Dular (1989). V obravnavanih besedilih pa se pojavi tudi naslov v obliki povedi Kdaj govorijo Slovenci slovensko (Kaučič Baša 1992/93: 221), ki skuša poudariti aktivnost govorcev pri lastni izbiri jezikovnega koda. Tak naslov ne napoveduje le prikazovanja pojavov kot izvršenih dejstev, temveč poskuša opozoriti na odgovorno izbiro govorečevih dejanj.

¹⁶ Edini naslov, ki bralcu ponuja možnost igrive, odprte interpretacije, je *Oklepaj v slovenskem pesniškem jeziku – slovenski pesniški jezik v oklepaju* (Stabej 1994/95:195). Z zamenjavo gramatičnih funkcij enakih besed v dveh samostalniških frazah, postavljenih v opozicijo s pomišljajem, odpre v drugi besedni zvezi možnost metaforičnega razumevanja po pomenskem prenosu frazema: postaviti nekaj v oklepaj, nečemu zmanjšati pomen.

¹⁷ O vplivu zunanje členjenosti naravoslovnih znanstvenih besedil na humanistična opozarja že Kržišnik 1986 in tako členitev označi kot formalno.

vrednotenjem. Posebno vlogo dobiva ponazarjalno gradivo, ki med besedne znake vnaša vse več nebesednih. V znanstvenem besedilu ima vlogo dokazovanja objektivnosti avtorjevega razmišljanja, sklepanja, ugotavljanja; avtorjev pristop k obravnavani temi se objektivizira, ne samo z besednimi citati, temveč, odvisno od metodologije, tudi z grafičnimi prikazi statističnih izračunov, shemami analitičnih miselnih izpeljav itd. V odnosu z interpretacijo deluje neverbalno ponazarjalno gradivo v besedilu kot ponovna pojavitev in tako pridobiva pomembno koherentno vlogo (Pretnar, Kranjc et al.). Vnašanje nebesednih gradiv v znanstveno besedilo tega besedila ne razgrajuje, kot v vprašanju o bodočnosti takega pojava predvideva Sajovic (1986), temveč ga na svoj način dopolnjuje. Preglednice, grafi ponujajo bralcu več podatkov in možnosti interpretacij, kot jih je v lastno interpretacijo vključil avtor. Ob vlogi objektiviziranja avtorjevega raziskovalnega gradiva opravljajo še vlogo odpiranja besedila. S tem v zvezi v bistvu lahko odkrijemo paradoks: s ponazarjalnim gradivom želi avtor podpreti svoje trditve, obenem pa ponuja bralcu možnost širše interpretacije. Ponazarjanje (besedno in nebesedno) se nam kaže vsaj v treh funkcijah: (a) objektiviziranja pridobljenih ugotovitev, podatkov, (b) jasnosti prikaza, in s tem možnosti pragmatičnega branja in (c) kohezivnega elementa – ponovnih pojavitev. Sodobnost sprejema tip znanstvenega besedila, ki postaja večznakovno in ki notranjo strukturo kaže tudi navzven. S hierarhizacijo naslovov (odstavkov) in zunanjih označevanj avtor označi notranjo hierarhijo obravnavanja podtem, pojmov, problemov, rešitev in hkrati kaže na logično in smiselno gradnjo (povezanost) besedila nepretrganega toka, kar znanstvena besedila ostajajo, a s tako zunanjo členjenostjo in z »odsekanim« zapisovanjem odstavkov vse bolj dopuščajo tudi pragmatično branje, kot da bi bila besedila kolonije.

Viri

A

- BAJEC, Anton, 1955/56: Sprehodi po slovenskem besedišču. *Jezik in slovstvo*. 172–175.
- GNAMUŠ, Olga, 1974/75: Družbeno pogojeni zaostanki v jezikovnem razvoju. *Jezik in slovstvo*. 145–153.
- JUVAN, Marko, 1991/92: Uvod v medbesedilno branje. *Jezik in slovstvo*. 53–61.
- KOLARIČ, Rudolf, 1956/57: Lepslovnji jezik in strokovni jezik. *Jezik in slovstvo*. 118–120.
- KRANJC, Simona, MARJANOVIČ UMEK, Ljubica, FEKONJA, Urška, 2003: Pripovedovanje zgodbe kot možni pristop za ugotavljanje otrokovega govornega razvoja. *Jezik in slovstvo* 51–63.
- MAHNIČ, Joža, 1955/56: Murnova poezija. Motivi in forma. *Jezik in slovstvo*. 226–234.
- NAHTIGAL, Rajko, 1955/56: Neki fonetično napačni nauk v slovenskih slovnica. *Jezik in slovstvo*. 237–239.
- POGORELEC, Breda, 1955/56: Sintaktične napake v šolskih nalogah. *Jezik in slovstvo*. 202–210.
- PRETNAR, Tone, 1974/75: Klavzula in asonanca Strniševih pesniških besedil. *Jezik in slovstvo*. 278–286.

- RIGLER, Jakob, 1956/57: K našemu pravorečju. *Jezik in slovstvo*. 305–308.
- SKUBIC, Mitja, 1970/71: Primer sintaktičnega kalka. *Jezik in slovstvo*. 68–70.
- TOPORIŠIČ, Jože, 1961/62: Povojno raziskovanje slovenskega knjižnega jezika in njegove naloge. *Jezik in slovstvo*. 161–170.
- ŽAGAR, Franc, 1961/62: Razvoj izražanja osnovnošolskih učencev. *Jezik in slovstvo*. 82–87.

B

- BOGATAJ GRADIŠNIK, Katarina, 1991/92: Izročilo grozljivega romana v uvodni zgodbi slovenskega meščanskega pripovedništva. *Jezik in slovstvo*. 182–194.
- BORŠNIK, Marja, 1960/61: Pol stoletja narazen. »V Karlovcu« in »Boj na požiralniku«. *Jezik in slovstvo*. 87–91.
- BRAN, 1955/56: Skrb za lepo strokovno besedo. *Jezik in slovstvo*. 128–130.
- CAHARIJA PIZZOLITTO, Vera, 1991/92: Interference z italijanščino v pisnih izdelkih učencev srednje šole v Nabrežini. *Jezik in slovstvo*. 217–225.
- ČOP, Dušan, 1997/98: O rastlinskih imenih na Gorenjskem. *Jezik in slovstvo*. 5–8.
- DULAR, Janez, 1979/80: O definicijah funkcijskih zvrsti in njihovi formalizaciji v šoli. *Jezik in slovstvo*. 80–85.
- ERJAVEC, Tomaž, 1996/97: Računalniške zbirke besedil. *Jezik in slovstvo*. 81–95.
- GORJANC, Vojko, 1995/96: Primerjalna razčlenitev terminologije v matematiki in filozofiji. *Jezik in slovstvo*. 267–276.
- JAKOP, Nataša, 2000/01: Funkcijska delitev členkov. *Jezik in slovstvo*. 305–316.
- JAMBROVIČ, Terezija, MARINČIČ, Anica, JUŽNIČ, Primož, 1999/2000: Bibliometrijska analiza revije *Jezik in slovstvo*. *Jezik in slovstvo*. 33–44.
- JEMBRIH, Alojz, 1986/87: Znanstveno in strokovno delo Vatroslava Kalenića. *Jezik in slovstvo*. 235–239.
- JUG KRANJEC, Hermina, 1983/84: Podoba človeka v Pregljevem ekspresionističnem romanu. *Jezik in slovstvo*. 4–18.
- KARNIČAR, Ludvik, 1993/94: Koroška narečja kot most do slovenskega knjižnega jezika. *Jezik in slovstvo* 39/6. 219.
- KAUČIČ BAŠA, Majda, 1992/93: Kdaj govorijo Slovenci slovensko. *Jezik in slovstvo* 38/6. 221–226.
- KMECL, Matjaž, 1961/62: Razvojne tendence v najnovejši slovenski književnosti. *Jezik in slovstvo*. 16–21.
- KMECL, Matjaž, 1972/73: Slovenska literarna avantgarda v 20. letih 20. stoletja. *Jezik in slovstvo*. 27–35.
- KOCIJAN, Gregor, 1998/99: Cankarjev prostorski trikotnik. *Jezik in slovstvo*. 269–278.
- KRANJC, Simona, 1992/93: Otroški govor. *Jezik in slovstvo*. 19–28.
- KUNST GNAMUŠ, Olga, 1990/91: Pragmalingvistične poteze dialoško pisane razprave. *Jezik in slovstvo*. 10–20.
- KUNST GNAMUŠ, Olga, 1991/92: Vljudnost in posrednost pri izrekanju zahtev. *Jezik in slovstvo*. 9–21.
- KUNST GNAMUŠ, Olga, 1993/93: Performativni glagoli v opisni slovnici slovenskega jezika. *Jezik in slovstvo* 39/5. 189–198.

- LOGAR, Nataša, 2000/01: Kvalifikator *ekspr.* v Slovarju slovenskega knjižnega jezika na ravni frazeologije. *Jezik in slovstvo* 46/4. 137–148.
- NOVAK POPOV, Irena, 1999/2000: Slovenska poezija v devetdesetih letih. *Jezik in slovstvo*. 115–120.
- POGORELEC, Breda, 1960/61: O pluskvamperfektu v knjižni slovenščini. *Jezik in slovstvo*. 152–160.
- POGORELEC, Breda, 1974/75: Metodologija jezikovnostilistične raziskave Cankarjeve proze. *Jezik in slovstvo*. 171–277.
- SAJOVIC, Tomaž, 1991/92: Historično oblikovanje uvodnih delov Jurčičevega pripovednega besedila Kloštrski žolnir in Dežmanovega poljudnoznanstvenega besedila Notranjske gore in Cirkniško jezero. *Jezik in slovstvo*. 62–73.
- SKUBIC, Mitja, 1969/70: Besedni romanizmi v slovenskem časopisnem jeziku. *Jezik in slovstvo*. 45–54.
- SMOLIK, Marijan, 1973/74: Slovenščina v obrednikih. *Jezik in slovstvo*. 117–123.
- STABEJ, Marko, 1994/95: Oklepaj v slovenskem pesniškem jeziku – slovenski pesniški jezik v oklepaju. *Jezik in slovstvo*. 195–204.
- STURM SCHNABL, Katja, 1997/98: Ženska kot avtorica in lik v novejši slovenski književnosti. *Jezik in slovstvo*. 97–108.
- TOPORIŠIČ, Jože, 1957/58: Oblikoslovna terminologija in njeno jezikovno ozadje. *Jezik in slovstvo*. 209–213.
- UNUK, Drago, 1997/98: Dialektologija kot jezikovna disciplina. *Jezik in slovstvo*. 307–313.

Literatura

- COOK, Guy, 2004: *Discourse*. 12th ed. Oxford University Press.
- COULTHARD, Malcolm, 1994: On Analysing and Evaluating Written Text. In: *Advances in Written Text Analysis*. London, New York: Routledge.
- DE BEAUDRANDE, Robert A., DRESSLER, W. U., 1992: *Uvod v besediloslovje*. Ljubljana: Park.
- DULAR, Janez, 1986: Stilistika ponazarjanja v znanstvenih besedilih. *Slovenski jezik v znanosti* 1. Ljubljana: Filozofska fakulteta. 43–48.
- DULAR, Janez, 1989: K vprašanju skladenjske zapletenosti znanstvenih besedil. *Slovenski jezik v znanosti* 2. Ljubljana: Filozofska fakulteta. 145–150.
- ECO, Umberto, 1999: *Šest sprehodov skozi pripovedne gozdove*. Ljubljana: Zbirka Labirinti.
- GNAMUŠ KUNST, Olga, 1989: Razlika med znanstvenim in ideološkim govorom s stališča pragmatičnega jezikoslovja. *Slovenski jezik v znanosti* 2. Ljubljana: Filozofska fakulteta. 25–34.
- HOEY, Michael, 2001: *Textual Interaction. An Introduction to Written Discourse Analysis*. London, New York: Routledge.
- HALLIDAY, Michael A. K., 2004: *The Language of Science*. London, New York: Continuum.
- HLADNIK, Miran, 1991: *Praktični spisovnik ali šola strokovnega ubesedovanja*. Ljubljana: samozaložba.
- KOROŠEC, Tomo, 1977: Splošna oznaka stila znanstvenega besedila. *Pristop k znanstvenemu delu*. Ljubljana: Partizanska knjiga. 81–95.
- KRŽIŠNIK KOLŠEK, Erika, 1986: Revijalni tip poljudnoznanstvenega besedila. *Slovenski jezik v znanosti* 1. Ljubljana: Filozofska fakulteta. 59–70.

- MAČEK, Matjaž, 1977: Kako se lotimo kritičnega branja. *Pristop k znanstvenemu delu*. Ljubljana: Partizanska knjiga. 5–13.
- POGORELEC, Breda, 1986: Znanstveno besedilo, njegove jezikoslovne prvine in slog. *Slovenski jezik v znanosti* 1. Ljubljana: Filozofska fakulteta. 11–22.
- POGORELEC, Breda, 1989: Slovenska pravna besedila: vprašanja jezika in sloga pri oblikovanju besedil. *Slovenski jezik v znanosti* 2. Ljubljana: Filozofska fakulteta. 35–44.
- POGORELEC, Breda, 1997: Besediloslovni vidiki Cankarjeve proze. *Zbornik referatov 6. srečanja slavistov Celovec-Ljubljana, 1989*. Ljubljana: Filozofska fakulteta. 166–169.
- PRETNAR, Tone, 1986: Kako prevesti retoriko znanstvenega besedila. *Slovenski jezik v znanosti* 1. Ljubljana: Filozofska fakulteta. 85–88.
- SAJOVIC, Tomaž, 1986: Razmerje med poljudnoznanstvenim in znanstvenim jezikom. *Slovenski jezik v znanosti* 1. Ljubljana: Filozofska fakulteta. 49–58.
- SCHIEFFRIN, Deborah, 2001: *Discourse Markers*. 7th ed. Cambridge University Press.
- SHIRO, Martha, 1994: Inferences in Discourse Comprehension. *Advances in Written Text Analysis*. London, New York: Routledge.
- STARC, Sonja, 2001: *Branje Jančarjevega Galjota*. Magistrsko delo. Ljubljana: Filozofska fakulteta.
- STARC, Sonja, 2005: Instructions As A Goal-Achievement Pattern Of The Text. *17th European Systemic Functional Linguistics Conference and Workshop, 1–4 avgust 2005*. London.
- STARC, Sonja, 2006: Besedilna matrica in vzorec besedila problem – rešitev v maturitetnih nalogah iz slovenščine kot drugega jezika. *Jezik in slovstvo* 51/1. 33–52.
- TOPORIŠIČ, Jože, 1984: *Slovenska slovnica*. Maribor: Založba Obzorja.
- TOPORIŠIČ, Jože, 1992: *Enciklopedija slovenskega jezika*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- TOPORIŠIČ, Jože, 2000: *Slovenska slovnica*. Četrta, dopolnjena izdaja. Maribor: Založba Obzorja.
- VAN DIJK, Teun A., 1992: *Text and Context. Explorations in the Semantics and Pragmatics of Discourse*. Sixth impression. New York: Longman.
- VIDOVIČ MUHA, Ada, 1986: Tipološki pregled nekaterih vplivov na slovenski znanstveni jezik. *Slovenski jezik v znanosti* 1. Ljubljana: Filozofska fakulteta. 23–42.
- VIDOVIČ MUHA, Ada, 2000: *Slovensko leksikalno pomenoslovje*. Ljubljana: Filozofska fakulteta.